

Original Article

A comparative study of the model of legal response to the phenomenon of working children in Iranian and American law

Seyed Hesam Bordbar^{*1}, Farhad Allahverdi²

¹ M.A in Criminal Law and Criminology, Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

² Assistant Professor, Department of Law, Faculty of Law and Political Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

[20.1001.1.24237566.1403.8.1.1.2](https://doi.org/10.22080/LPS.2023.25324.1502)

[10.22080/LPS.2023.25324.1502](https://doi.org/10.22080/LPS.2023.25324.1502)

Received:

April 17, 2023

Accepted:

June 18, 2023

Available online:

September 22, 2023

Keywords:

Working children, street children, poverty, legal accountability, urban rights

Abstract

The phenomenon of working and street children is one of the social problems that is in conflict with the culture and value system of Iranian society. Examining the course of legislative and policy-making developments in this area shows that in facing this phenomenon, there have been three general approaches of "denial", "confrontation" and "support". The application of these approaches in responding to the phenomenon of working children in different social systems has resulted in various legal response patterns, programs and plans. In this article, relying on the analytical descriptive method and using the sources obtained from the document study method, we have done a comparative study of the patterns of legal response to the phenomenon of child labor in the laws of Iran and America, And we show what model these legal systems have used to respond to the phenomenon of working and street children and how efficient these models have been in dealing with the phenomenon of working and street children. The results of this study show that despite the fact although both countries have ratified international conventions for the protection of children's rights, the will of the policy makers in these two countries to implement these conventions and adopt a protective approach towards working children. is significantly different.

*Corresponding Author: Seyed Hesam Bordbar

Address: Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

Email: h.hesambordbar@gmail.com

Extended Abstract

1. Introduction

Over the past few decades, Iranian society has experienced rapid and extensive changes in its demographic structure and socio-economic conditions. The increase in population growth rate, economic instability, unemployment, income inequality, addiction and poverty are among the most important of these changes, which, along with the development of urbanization caused by the migration of unemployed people and the influx of refugees from neighboring countries and some other developments, have affected the social system of Iran. Unpleasant things like working and street children. The phenomenon of street children, especially working children, is an important problem that exists in various social systems, including Iran and the United States. Employing children in any work that deprives them of the opportunity to study and grow and is harmful to their physical and mental health is always known as a manifestation of the violation of children's rights and a form of exploitation and abuse. Very low wages, very low probability of strike, greater obedience and lack of awareness of their legal rights are among the features that make child labor very attractive for profit-seeking employers. According to a statistic, in 2020, approximately 160 million children were employed worldwide. Usually, the majority of these children are employed in dangerous jobs that endanger their health, safety and moral development. According to the data of the International Labor Organization (ILO), in 2020 there were about 7.9 million working children in Iran, which constituted 9.3% of the total population of children aged 5 to 17 in the country. Most

of these children are employed in the agricultural sector and a significant number have been engaged in service, production and construction industries. The issue of working children is more serious in developing and poor countries. Poverty, addiction, injustice and socio-economic inequalities, lack of access to education, weakness in public services, the influence of some cultural and religious beliefs, as well as the lack of serious political will for the strict implementation of international agreements are among the main factors. It affects the work situation of children. In addition to these factors, we can mention the occurrence of environmental crises, outbreaks of epidemic diseases such as Corona, and military conflicts. The purpose of this article is to examine the legal dimensions of street children's work in Iran and the United States, with a special focus on child labor control programs based on city laws. To achieve this goal, this article relies on the descriptive-analytical method using scientific articles, books and reports of international organizations such as ILO and the United Nations, first by providing an overview of international and domestic laws related to children's rights and their work. Pays, begins. Then it details the legal frameworks and the strengths and weaknesses of the programs created in Iran and the United States, which were formed to deal with child labor. Finally, this article examines different approaches in Iran and the United States and its impact on the lives of working children, and how to deal with working children based on urban rights.

2. Research Methodology

This research is typically in the category of descriptive-analytical researches and from the methodology point of view, it

relies on documentary data derived from the library method. Accordingly, the data collection instrument is the use of tools such as taking notes that is used in library research. In this regard, sources related to the subject of research, including books, articles, laws, regulations, dissertations and sometimes news reports and other relevant sources have been collected and analyzed.

3. Research Findings

The phenomenon of working and street children is one of the social problems that is in conflict with the culture and value system of Iranian society. Examining the course of legislative and policy-making developments in this area shows that in facing this phenomenon, there have been three general approaches of "denial", "confrontation" and "support". The application of these approaches in responding to the phenomenon of working children in different social systems has resulted in various legal response patterns, programs and plans. In this article, relying on the analytical descriptive method and using the sources obtained from the document study method, we have done a comparative study of the patterns of legal response to the phenomenon of child labor in the laws of Iran and America, and we show that these legal systems are facing With the phenomenon of working and street children, what model did he use to respond and how effective were these models in dealing with the phenomenon of working and street children. The results of this study show that despite the fact that both countries have ratified international conventions for the protection of children's rights, the will of the policy makers in these two countries to implement these conventions and adopt a

protective approach towards working children. is significantly different.

4. Conclusion

To further expand the comparative analysis of the legal frameworks of child labor in Iran and the United States, it is important to note that the weakness in education and economic opportunities in Iran has contributed to the high rate of child labor in Iran. Many of these children work long hours in dangerous conditions and receive little or no pay. In contrast, the United States has more developed educational and economic systems that provide more opportunities for children to attend school and access more secure forms of employment. Today, the lack of sufficient attention to the underlying causes and macro-level variables to improve the economic situation of working children and their families has caused organizing activities in Iran to move mainly at the level and the main part of energy, financial and human resources. Engage in striking and symbolic (not fundamental) measures, including quick and hasty removal of children from the streets, temporary detention in government centers and returning them to their cities. It will not be possible to solve the problem of street children unless there is a serious determination to reduce the mentioned problems and to adopt appropriate foreign and domestic policies to realize it. Plans to collect and organize street children is the main approach of the government in facing the issue of street children. Collecting and organizing has a simplistic view of street children. In this view, children, regardless of their social and economic backgrounds and their role as small family breadwinners, gather from the streets and return to the streets again in an inevitable process. This is while solving the problem of street children in

Iran requires serious determination and persistent efforts of government systems with the participation of civil society in reducing and controlling the background factors affecting the reproduction of street children and planned measures to empower children and their families to It is the place where children rush out of the street.

Funding

There is no funding support

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of interest

Authors declared no conflict of interest

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants.

علمی پژوهشی

مطالعه‌ی تطبیقی الگوی پاسخ دهی حقوقی به پدیده‌ی کودکان کار در حقوق ایران و آمریکا

سید حسام الدین بردبار^{۱*}، فرهاد اله وردی^۲

^۱ کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.
^۲ استادیار گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

[20.1001.1.24237566.1403.8.1.1.2](https://doi.org/10.22080/LPS.2023.25324.1502)

[10.22080/LPS.2023.25324.1502](https://doi.org/10.22080/LPS.2023.25324.1502)

چکیده

پدیده‌ی کودکان کار و خیابانی از جمله مشکلات اجتماعی است که در تقابل با فرهنگ و نظام ارزشی جامعه ایران قرار دارد. بررسی سیر تحولات تقنینی و سیاست‌گذاری در این حوزه نشان می‌دهد که در مواجهه با این پدیده سه رویکرد کلی «انکار»، «مقابله» و «حمایت» وجود داشته است. کاربست این رویکردها در پاسخ‌دهی به پدیده کودکان کار در نظام‌های مختلف اجتماعی الگوهای پاسخ‌دهی قانونی، برنامه‌ها و طرح‌های مختلفی را به بار آورده است. در این نوشتار با تکیه بر روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از منابع به دست آمده از روش مطالعه‌ی اسنادی به بررسی تطبیقی الگوهای پاسخ‌دهی حقوقی به پدیده کودکان کار در حقوق ایران و آمریکا پرداخته و نشان می‌دهیم که این نظام‌های حقوقی در مواجهه با پدیده کودکان کار و خیابانی از چه الگویی برای پاسخ‌دهی استفاده کرده و این الگوها تا چه اندازه در رسیدگی به پدیده کودکان کار و خیابانی کارآمد بوده است. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که هر دو کشور کنوانسیون‌های بین‌المللی حمایت از حقوق کودکان را تصویب کرده‌اند، اما اراده‌ی سیاست‌گذاران در این دو کشور برای اجرای این کنوانسیون‌ها و اتخاذ رویکرد حمایتی نسبت به کودکان کار به طور قابل توجهی متفاوت است.

تاریخ دریافت:

۲۸ فروردین ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۲۸ خرداد ۱۴۰۲

تاریخ انتشار:

۳۱ شهریور ۱۴۰۲

کلیدواژه‌ها:

کودکان کار، کودکان خیابانی، فقر، پاسخ‌دهی حقوقی، حقوق شهری.

* نویسنده مسئول: سید حسام الدین بردبار

آدرس: دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

ایمیل: h.esambordbar@gmail.com

۱ مقدمه

این کودکان در بخش کشاورزی به کار گرفته شده و تعداد قابل توجهی نیز در صنایع خدماتی، تولیدی و ساختمانی مشغول بوده‌اند (ILO, 2021).

در حالی که کار کودک همچنان یک مشکل مهم در ایران، به ویژه در مناطق روستایی است، ایالات متحده با قوانین سخت گیرانه و مکانیسم‌های اجرایی، پیشرفت قابل توجهی در کاهش کار کودکان داشته است. مطابق گزارش وزارت کار ایالات متحده، در سال ۲۰۲۰ حدود ۳۲۵۰۰۰ کودک کار در ایالات متحده وجود داشت که کمتر از ۱ درصد از جمعیت کودکان ۵ تا ۱۷ ساله این کشور را تشکیل می‌دهند (USDOL, 2021). این آمارها تفاوت فاحش کار کودک بین ایران و ایالات متحده را نشان می‌دهد. به رغم این تفاوت‌ها، کار کودکان همچنان یک مسئله مهم در این دو کشور است.

اثرات مضرى که کار کودکان بر سلامت، آموزش و چشم‌انداز آینده آن‌ها بر جا می‌گذارد سبب شده است که نهادها و سازمان‌های مربوطه از جمله سازمان بین‌المللی کار از حذف کار کودکان از طریق اقدامات مختلف مانند قوانین و سیاست‌ها، آموزش، حمایت اجتماعی و فقر حمایت کنند. گزارش سازمان بین‌المللی کار نشان می‌دهد که اکثریت کودکان کار در بخش کشاورزی، خدمات و صنعت قرار دارند.^۲ این حوزه‌ها از رایج‌ترین بخش‌هایی است که کودکان با شرایط کاری خطرناک و استثمارگرانه (از جمله ساعات کار طولانی، دستمزدهای پایین و قرار گرفتن در معرض مواد مضر) در آن‌ها به کار گرفته می‌شوند.

مسئله‌ی کودکان کار در کشورهای در حال توسعه و فقیر از جدیت بیشتری برخوردار است. فقر، اعتیاد، بی‌عدالتی و نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی، عدم دسترسی به آموزش (Miller, 2010: 103)، ضعف در خدمات عمومی، اثرگذاری برخی باورهای

طی چند دهه‌ی گذشته، جامعه ایران تغییرات سریع و گسترده‌ای را در ساختار جمعیتی و شرایط اجتماعی-اقتصادی تجربه کرده است. افزایش نرخ رشد جمعیت، بی‌ثباتی اقتصادی، بیکاری، نابرابری درآمد، اعتیاد و فقر از جمله مهمترین این تغییرات است که در کنار توسعه‌ی شهرنشینی ناشی از مهاجرت افراد بیکار و هجوم پناهندگان از کشورهای همسایه و برخی تحولات دیگر نظام اجتماعی ایران را درگیر پدیده‌های ناخوش‌آیندی همچون کودکان کار و خیابانی کرده است.

پدیده‌ی کودکان خیابانی، به ویژه کودکان کار، مشکل مهمی است که در نظام‌های اجتماعی مختلف از جمله ایران و ایالات متحده نیز وجود دارد. به‌کارگیری کودکان در هر کاری که فرصت تحصیل و رشد را از آن‌ها سلب کند و برای سلامت جسمی و روحی آن‌ها مضر باشد همواره به‌عنوان جلوه‌ای از نقض حقوق کودکان و نوعی استثمار و سوءاستفاده شناخته شده است. دستمزد بسیار کم، احتمال اعتصاب بسیار پایین، فرمان‌پذیری بیشتر و عدم آگاهی به حقوق قانونی خود از جمله ویژگی‌هایی است که کار کودکان را برای کارفرمایان سودجو بسیار جذاب می‌کند.

مطابق یک آمار، در سال ۲۰۲۰ تقریباً ۱۶۰ میلیون کودک در سراسر جهان مشغول به کار بوده‌اند (ILO, 2021). معمولاً اکثریت این کودکان در مشاغل خطرناکی که سلامت، ایمنی و رشد اخلاقی آن‌ها را به خطر می‌اندازد به کار گرفته می‌شوند. بر اساس داده‌های سازمان بین‌المللی کار (ILO)، در سال ۲۰۲۰ حدود ۷.۹ میلیون کودک کار در ایران وجود داشته است که ۹.۳ درصد از کل جمعیت کودکان ۵ تا ۱۷ ساله کشور را تشکیل می‌داد. اکثر

<<https://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm>>

¹ - Del Lavoro, O. I., & Unicef. (2021). Child Labour: Global Estimates 2020, Trends and the Road Forward.

² - International Labour Organization. (2021). Child Labour. Retrieved from

کودکان کار، به نحوه برخورد با کودکان کار بر اساس حقوق شهری پرداخته است.

۲ چارچوب قانونی کار کودکان در ایران

برای پرداختن به موضوع کار کودکان در ایران، نیاز به چارچوب‌ها و برنامه‌های قانونی جامعی وجود دارد که بر پیشگیری از کار کودکان و حمایت از حقوق کودکان کار متمرکز باشد. چنین برنامه‌هایی باید طیفی از ذینفعان از جمله سازمان‌های دولتی، سازمان‌های جامعه مدنی و کارفرمایان را درگیر کنند و باید فراهم کردن فرصت‌های تحصیلی برای کودکان کار را در اولویت قرار دهند.

در طول چند دهه اخیر، مسئله حقوق کودکان محور توجهات نهادهای بین‌المللی و دولت‌ها قرار گرفته است. تدوین و تصویب «کنوانسیون حقوق کودک» (CRC) حاکی از دغدغه‌ی جامعه‌ی بین‌المللی در زمینه حقوق کودک است که جمهوری اسلامی ایران نیز به این پیمان‌نامه بین‌المللی به‌طور مشروط ملحق شده است. کنوانسیون شماره ۱۳۸ سازمان بین‌المللی کار (ILO) در مورد حداقل سن ورود به کار از دیگر مواردی است که قانون‌گذار داخلی آن را تصویب کرده است. این کنوانسیون‌ها از دولت‌ها می‌خواهند که اقداماتی را برای حذف کار کودکان انجام دهند. تعیین حداقل سن برای اشتغال و همچنین ممنوعیت کاری که احتمالاً به سلامت، آموزش یا رشد کودک آسیب می‌رساند از جمله این اقدامات است. با این حال به‌رغم تصویب این سیاست‌های پیشنهادی در حمایت از حقوق کودکان به نظر می‌رسد که کار کودکان به‌ویژه در مناطق روستایی همچنان رواج داشته و همچنان کودکان

فرهنگی^۱ و مذهبی و همچنین فقدان اراده سیاسی جدی برای اجرای دقیق توافق‌نامه‌های بین‌المللی از جمله عوامل اصلی اثرگذار بر وضعیت کار کودکان است. در کنار این عوامل می‌توان به وقوع بحران‌های زیست‌محیطی، بروز بیماری‌های همه‌گیر همچون کرونا و درگیری‌های نظامی اشاره کرد.

بررسی تاریخچه قوانین و سیاست‌گذاری‌ها نشان می‌دهد که در مواجهه با کودکان کار سه رویکرد کلی «انکار»، «مقابله» و «حمایت» وجود داشته که الگوهای پاسخ دهی قانونی، برنامه‌ها و طرح‌های مختلفی را به بار آورده است. اصلاح قوانین و سیاست‌ها، ایجاد برنامه‌های آموزشی و آگاهی‌بخشی، ایجاد شرایط بهتر برای کار افراد بالغ، تأمین نیازهای اساسی کودکان کار و حمایت از آن‌ها در تحصیل از جمله الگوهای رایج در پاسخ‌دهی به پدیده کودکان کار است.

هدف این مقاله بررسی ابعاد حقوقی کار کودکان خیابانی در ایران و آمریکا با تمرکز ویژه بر برنامه‌های کنترل کودکان کار بر اساس حقوق شهری است. برای دستیابی به این هدف، نوشتار حاضر با تکیه بر روش توصیفی-تحلیلی با استفاده از مقالات علمی، کتاب‌ها و گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی مانند ILO و سازمان ملل متحد ابتدا با ارائه مروری بر قوانین بین‌المللی و داخلی که به حقوق کودکان و مسئله کار آن‌ها می‌پردازد، آغاز می‌شود. سپس به جزئیات چارچوب‌های قانونی و نقاط قوت و ضعف برنامه‌های ایجادشده در ایران و ایالات متحده می‌پردازد که برای مقابله با کار کودکان شکل گرفته است. در نهایت، این مقاله با بررسی رویکردهای مختلف در ایران و ایالات متحده و تأثیر آن بر زندگی

در کنار این مسائل برخی از باورهای فرهنگی ممکن است به این مفهوم نادرست دامن بزند که آموزش دختران به اندازه تحصیل پسر مهم نیست؛ این باور سبب می‌شود که نقش دختران به ارائه دهندگان خدمات خانگی تقلیل یافته و زمینه‌ساز کار کودکان در سنین پایین باشد (Invernizzi & Williams, 2013: 61).

^۱ برای نمونه در کشورهای در حال توسعه این باور وجود دارد که کار تأثیر سازنده‌ای بر شکل‌گیری بهتر شخصیت کودکان دارد و رشد مهارت را در آن‌ها افزایش می‌دهد (Radfar et al., 2018: 18). از سوی دیگر در این خانواده‌ها این سنت وجود دارد که کودکان مسیر شغلی والدین را دنبال می‌کنند و از سنین بسیار پایین در کنار والدین خود کار را شروع می‌کنند.

نظارت مؤثر بر اماکن کار جهت پیشگیری و مقابله با آزار یا بهره‌کشی اقتصادی از اطفال یا نوجوانان از دیگر تدابیر قانونی و سیاست‌های حمایتی است که انجام آن‌ها به‌موجب قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ بر عهده وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی قرار گرفته است.

بدون تردید مقابله با پدیده کار کودکان و بهره‌کشی اقتصادی از آن‌ها یکی از بسترهای مهم حمایتی از اطفال و نوجوانان است. بروز تورم و معضلات اقتصادی شدید طی یک دهه‌ی اخیر ضرورت پیگیری این سیاست‌های حمایتی را بیش‌ازپیش نشان می‌دهد.

شناسایی اطفال و نوجوانان در وضعیت مخاطره‌آمیز از دیگر تدابیر حمایتی است که به‌موجب قانون حمایت از اطفال و نوجوانان بر عهده نیروی انتظامی قرار گرفته است. به کارگیری این تدابیر قانونی را باید تا حدود زیادی مدیون مطالبه‌گری سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه کودکان دانست؛ چراکه این نهادها همواره از وجود کودکان در وضعیت مخاطره‌آمیز خبر می‌دهند و برای اجتناب از آسیب‌دیدگی آن‌ها درخواست حمایت از این گروه از کودکان را از طریق مراجع مختلف داخلی و بین‌المللی مورد پیگیری قرار می‌دهند.

۳ چارچوب قانونی برای کار کودکان در ایالات متحده

قوانین کار کودکان در ایالات متحده توسط یک چارچوب قانونی جامع کنترل می‌شود که هدف آن محافظت از کودکان در برابر استثمار و تضمین آموزش و توسعه آن‌هاست. در سطح فدرال، بخش دستمزد و ساعت وزارت کار ایالات متحده (WHD)^۲ مسئول اجرای قوانین کار کودکان است و بر قانون

بسیاری در سراسر جهان در فعالیت‌های اقتصادی بهره‌کشانه که مغایر با حقوق مدنی و رفاه اجتماعی کودکان است، شرکت دارند (پیرخندان و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۱۶).

بر اساس ماده‌ی ۳۲ قانون اجازه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حقوق کودک مصوب ۱۳۷۲ کشورهای طرف کنوانسیون باید حق کودک را جهت موردحمایت قرار گرفتن در برابر استثمار اقتصادی و انجام هرگونه کاری که زیان‌بار بوده و یا توقیفی در آموزش وی ایجاد کند و یا برای بهداشت جسمی، روحی، معنوی، اخلاقی و یا پیشرفت اجتماعی وی مضر باشد را به رسمیت بشناسند. تعیین حداقل سن یا حداقل سنین برای انجام کار، تعیین مقررات مناسب از نظر ساعات و شرایط کار و همچنین تعیین مجازات‌ها و یا اعمال سایر ضمانت‌های اجرایی مناسب از جمله اقداماتی است که صراحتاً در ذیل ماده‌ی ۳۲ و جهت تضمین اجرایی شدن آن مورد اشاره قرار گرفته است.

از سوی دیگر مطابق ماده‌ی ۳۶ قانون فوق‌الذکر دولت متعهد شده است که از کودکان در برابر تمام اشکال استثمار که هر یک از جنبه‌های رفاه کودک را به مخاطره اندازد، حمایت کنند. از نظر این کنوانسیون منظور از کودک افراد انسانی زیر ۱۸ سال است مگر اینکه طبق قانون قابل‌اجرا در مورد کودک سن بلوغ کمتر تشخیص داده شود.

پیش از الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حقوق کودک مقنن در ماده‌ی ۷۹ قانون کار مصوب ۱۳۶۹ به کار گماردن افراد زیر ۱۵ سال را ممنوع دانسته بود. مسئله‌ای که وجود دارد این است که این ماده به‌ویژه در بخش غیررسمی به‌طور مؤثر اجرا نمی‌شود. گزارش شده است که کودکان زیر هشت سال در کشاورزی، قالی‌بافی و دست‌فروشی در خیابان کار می‌کنند.^۱

<https://www.hrw.org/news/2019/07/31/iran-children-young-8-years-old-working-laborers>

^۲ - U.S. Department of Labor's Wage and Hour Division (WHD)

^۱ - Human Rights Watch. (2019). Iran: Children as young as 8 years old working as laborers. Retrieved from

سال نمی‌توانند بیش از سه ساعت در روز مدرسه یا هشت ساعت در روز غیر مدرسه کار کنند. آن‌ها همچنین نمی‌توانند قبل از ساعت ۷ صبح یا بعد از ۷ بعدازظهر کار کنند.^۵ برای اطمینان از انطباق با قوانین کار کودکان، دولت فدرال بودجه‌ای را برای حمایت از برنامه‌های کار کودکان در اختیار ایالت‌ها قرار می‌دهد. دفتر کار کودکان، کار اجباری و قاچاق انسان (OCFT) وزارت کار ایالات متحده کمک‌های مالی را به ایالت‌ها برای تأمین مالی فعالیت‌های اجرای قانون کار، از جمله بازرسی‌ها، تحقیقات و برنامه‌های آموزشی و اطلاع‌رسانی مدیریت می‌کند. همچنین تحقیقاتی را انجام می‌دهد و به ایالت‌ها کمک فنی می‌کند تا ظرفیت آن‌ها را برای رسیدگی به مسائل کار کودکان افزایش دهد. مجازات‌های کیفری برای نقض قوانین کار کودکان ممکن است بسته به شدت تخلف و ایالتی که در آن رخ داده متفاوت باشد. به عنوان مثال، در تگزاس، فردی که کودکی را با نقض قوانین کار کودک به کار می‌گیرد، می‌تواند به جنایت درجه‌ی C متهم شود که تا ۵۰۰ دلار جریمه شود.^۶ علاوه بر این، کارفرما مشمول جریمه‌های مدنی مانند جریمه یا دستور پرداخت دستمزد معوقه به کودک شود. در موارد شدیدتر، مانند زمانی که کودک در معرض کار اجباری یا قاچاق جنسی قرار می‌گیرد، اتهامات جنایی می‌تواند بسیار جدی‌تر باشد. طبق قوانین فدرال، قاچاق کودکان کار، جرمی است که مجازات آن تا ۲۰ سال زندان و جریمه نقدی است. علاوه بر این، آژانس‌های مجری قانون فدرال، مانند اداره تحقیقات فدرال (FBI)، صلاحیت تحقیق و تعقیب پرونده‌های قاچاق کار کودکان را دارند.^۷

استانداردهای کار منصفانه (FLSA)^۱ نظارت می‌کند که حداقل شرایط سنی، ساعات کار و محدودیت‌های شغلی را برای کودکان در صنایع غیر کشاورزی و کشاورزی تعیین کرده است. قانون کودکان زیر ۱۴ سال را از کار کردن منع می‌کند، مگر در شرایط محدودی مانند کار در یک تجارت خانوادگی یا تحویل روزنامه. کودکان ۱۴ تا ۱۵ ساله مجاز به کار خارج از ساعات مدرسه در مشاغل غیر خطرناک هستند، درحالی‌که افراد ۱۶ تا ۱۷ ساله ممکن است در هر شغل غیر خطرناکی کار کنند.

علاوه بر قوانین فدرال، هر ایالت دارای مجموعه‌ای از قوانین کار کودکان است که مکمل مقررات فدرال است. قوانین ایالتی ممکن است محدودیت‌های سخت‌گیرانه‌تری برای کار کودکان، به‌ویژه در صنایع خطرناک مانند معدن و ساخت‌وساز ایجاد کند. به عنوان مثال، در کالیفرنیا، کودکان زیر ۱۶ سال مجاز به کار در صنعت سرگرمی بدون مجوز نیستند و کودکان زیر ۱۸ سال از کار در مشاغل خطرناک مانند چوب‌بری یا کار با ماشین‌آلات برقی منع می‌شوند.^۲ در نیویورک، کودکان زیر ۱۸ سال مجاز به کار در مشاغل خطرناک مانند معدن، ساخت‌وساز، یا تولید نیستند. آن‌ها همچنین نمی‌توانند بیش از هشت ساعت در روز یا ۴۸ ساعت در هفته در طول سال تحصیلی کار کنند.^۳ در تگزاس، کودکان زیر ۱۴ سال معمولاً مجاز به کار نیستند، مگر در شرایط محدودی مانند تحویل روزنامه یا کار در مزرعه‌ای که متعلق به والدینشان است. کودکان زیر ۱۶ سال نمی‌توانند در ساعات مدرسه یا بیش از هشت ساعت در روز در روزهای غیر مدرسه کار کنند.^۴ در ایلینوی، کودکان زیر ۱۶

⁶ - Texas Labor Laws - Wage and Hour." Texas Workforce Commission. <https://www.twc.texas.gov/jobseekers/texas-labor-laws-wage-and-hour>

⁷ - Child Labor Trafficking." U.S. Department of Justice, Civil Rights Division. <https://www.justice.gov/crt/child-labor-trafficking>

¹ - The Fair Labor Standards Act (FLSA)

² - <https://www.dir.ca.gov/dlse/youthemployment.htm>

³ - <https://www.labor.ny.gov/workerprotection/laborstandards/workprot/childprot.shtm>

⁴ - <https://www.labor.ny.gov/workerprotection/laborstandards/workprot/childprot.shtm>

⁵ - <https://www2.illinois.gov/idol/Laws-Rules/FLS/Pages/Child-Labor-Law.aspx>

که جسم و ذهن آن‌ها هنوز در حال رشد است مضر باشد. علاوه بر این، کار در مزارع می‌تواند کودکان را در معرض مواد شیمیایی و آفت‌کش‌های خطرناک قرار دهد که می‌تواند اثرات طولانی‌مدتی بر سلامتی داشته باشد. این گزارش همچنین نشان می‌دهد که فرزندان کشاورزان مهاجر اغلب به دلیل جابه‌جایی‌های مکرر و نیاز به کار برای حمایت از خانواده‌هایشان، اختلالاتی را در تحصیل خود تجربه می‌کنند که خود می‌تواند منجر به پیشرفت تحصیلی کمتر و خطر بالاتر ترک تحصیل شود (Human Rights Watch, 2010).

۴ از کار کودکان تا پدیده کودکان کار

از لحاظ تاریخی، کار کودک به استعمار کودکان در شرایط کاری خطرناک و استثمارگرانه، اغلب در کارخانه‌ها یا معادن، با دسترسی کم یا بدون دسترسی به آموزش یا حفاظت اشاره دارد؛ اما به نظر می‌رسد بین کار کودک و پدیده کودکان کار به‌عنوان گروهی از کودکان خیابانی با وجود همپوشانی‌هایی، تفاوت وجود دارد. درحالی‌که کار کودک به هر کاری اطلاق می‌شود که کودکان را از حقوق، تحصیل و رشد محروم کند، از جمله شرایط کاری خطرناک و استثمارگرانه، پدیده کودکان کار به‌عنوان گروهی از کودکان خیابانی به‌طور خاص به کودکانی اطلاق می‌شود که در خیابان زندگی و کار می‌کنند.

طبق تعریف صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف)، کودکان خیابانی به کودکانی گفته می‌شود که در شهرهای بزرگ برای ادامه بقای خود مجبور به کار یا زندگی هستند.^۳ آیین‌نامه‌ی ساماندهی کودکان خیابانی مصوب ۱۳۸۴ کودک خیابانی را فرد کمتر از ۱۸ سال تمام می‌داند که به‌صورت محدود یا نامحدود در خیابان به سر می‌برد، اعم از کودکی که هنوز با خانواده خود تماس

سازمان‌های جامعه مدنی نیز نقش مهمی در ترویج و حمایت از حقوق کودکان کار در ایالات متحده دارند. کمیته ملی کار کودکان (NCLC) که در سال ۱۹۰۴ تأسیس شد، یکی از این سازمان‌ها است و از قوانین کار کودکان حمایت می‌کند و به کارفرمایان و کارگران در مورد مسائل کار کودکان آموزش و آموزش می‌دهد. این سازمان همچنین کمپین‌های تحقیقاتی و آگاهی عمومی را برای برجسته کردن شیوع و آسیب‌های کار کودکان انجام می‌دهد. هورویتز^۱ استدلال می‌کند که کمیته ملی کار کودکان (NCLC)^۲ در جلب توجه به موضوع کار کودکان و ایجاد تغییرات قابل توجهی در قوانین و مقررات حاکم بر آن موفق بود. به ویژه، NCLC از ترکیبی از تحقیقات علمی، اصلاحات اجتماعی و حمایت سیاسی برای اصلاح کار کودکان استفاده کرد (Horowitz, 2009: 663).

علیرغم این تلاش‌ها، کار کودکان همچنان یک مشکل دائمی در ایالات متحده است. اندازه‌گیری میزان کار کودکان به دلیل ماهیت پنهان بسیاری از اشکال کار کودکان، مانند کار خانگی و کار کشاورزی، چالش برانگیز است. با این حال، مطالعات نشان داده است که کودکان از جوامع به حاشیه رانده شده، مانند خانواده‌های مهاجر و کم‌درآمد، در معرض خطر بیشتری برای درگیر شدن در کار کودکان هستند (Parreñas, 2005; Hernandez, 2011; Mehta & Aratani, 2015). به‌عنوان مثال، مطالعه‌ای توسط دیده‌بان حقوق بشر نشان داد که فرزندان کارگران کشاورز مهاجر در ایالات متحده اغلب در کنار والدین خود در مزارع کار می‌کنند و سلامت و آموزش آن‌ها را به خطر می‌اندازند. این مطالعه نشان داد که فرزندان کشاورزان مهاجر اغلب در کنار والدین خود در مزارع کار می‌کنند که می‌تواند پیامدهای منفی بر سلامت و تحصیل آن‌ها داشته باشد. بر اساس این گزارش، ساعات طولانی و کار طاقت‌فرسا مورد نیاز در کارهای کشاورزی می‌تواند به‌ویژه برای کودکانی

^۳ -https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/igs_streetchildren.pdf

^۱ - Horowitz

^۲ - the National Child Labor Committee (NCLC)

«کودکانی که بی‌خانمانی را تجربه می‌کنند» یاد می‌شوند.

بر اساس گزارش مرکز ملی حقوقی بی‌خانمان و فقر^۲، تقریباً ۴٫۲ میلیون جوان در ایالات متحده سالانه بی‌خانمانی را تجربه می‌کنند که بخشی از آن‌ها زیر ۱۸ سال سن دارند^۳. این افراد ممکن است طیفی از چالش‌ها از جمله عدم دسترسی به نیازهای اولیه مانند غذا، سرپناه و مراقبت‌های بهداشتی و همچنین قرار گرفتن در معرض خشونت، استثمار و سوءمصرف مواد را تجربه کنند. درحالی‌که مشخص نیست چه تعداد از جوانان بی‌خانمان در ایالات متحده به فعالیت‌هایی مانند فروش یا گدایی در خیابان‌ها می‌پردازند، گفته شده است که بسیاری از جوانان بی‌خانمان در راهبردهای بقا^۴ مانند دست‌فروشی، دزدی، یا درگیر شدن در اقتصاد زیرزمینی شرکت می‌کنند (2 National Law Center on Homelessness & Poverty, 2018).

رابرتسون^۵ و همکارانش (۲۰۱۵) در مقاله خود با عنوان «جوانان بی‌خانمان: تحقیق، مداخله و سیاست» مروری بر مسئله‌ی جوانان بی‌خانمان در ایالات متحده ارائه می‌دهند. آن‌ها خاطرنشان می‌کنند که «تخمین فعلی جوانانی که بی‌خانمانی را در ایالات متحده تجربه می‌کنند سالانه بین ۱٫۶ تا ۲ میلیون نفر است» (همان، ۲۰۱۵: ۱۴۵). نویسندگان تأکید می‌کنند که جوانان بی‌خانمان گروهی متنوع با طیف وسیعی از تجربیات و چالش‌ها هستند. به نظر نویسندگان، برخی از عواملی که در بی‌خانمانی این جوانان نقش دارند، شامل تضاد خانوادگی، فقر و سوءاستفاده می‌شود. پژوهش آن‌ها چالش‌هایی را که جوانان بی‌خانمان با آن مواجه هستند، از جمله افزایش خطر مشکلات سلامت جسمی و روانی، دسترسی محدود به فرصت‌های آموزشی و شغلی و

دارد و از سرپناه برخوردار است و یا کودکی که خیابان را خانه خود می‌داند و رابطه او با خانواده به حداقل رسیده و یا اساساً چنین ارتباطی وجود ندارد. با توجه به اینکه این کودکان از هیچ نظارت یا حمایت بزرگ‌سالی برخوردار نیستند به شکل جدی-تری در معرض خطر بالای استثمار، سوءاستفاده و بی‌توجهی قرار دارند. کودکان خیابانی اغلب به خرده‌فروشی و دست‌فروشی به‌عنوان تنها راه خود برای کسب درآمد دست می‌زنند که می‌تواند شامل ساعات طولانی کار در شرایط خطرناک و استثمار باشد. کودکان خیابانی اغلب با چالش‌های متعدد و مرتبطی مانند فقر، فروپاشی خانواده، خشونت و عدم دسترسی به آموزش و مراقبت‌های بهداشتی روبرو هستند (Salihu, 2019: 3). علاوه بر این، کار آن‌ها اغلب آن‌ها را در معرض انواع مختلف استثمار، مانند سوءاستفاده جنسی، کار اجباری و قاچاق قرار می‌دهد.

کار کودکان در خیابان را می‌توان عریان‌ترین چهره فقر و نشان‌دهنده ناکارآمدی سیاست‌های اتخاذشده در خصوص مسائل و معضلات اجتماعی دانست. فقر هم علت و هم پیامد کار کودکان است؛ زیرا کودکان را از تحصیل و رشد طبیعی جسمی و ذهنی محروم می‌کند و مانع زندگی مرفه در بزرگسالی می‌شود. نتایج برخی از پژوهش‌های به‌خوبی نشان می‌دهد که کودکان کار و خیابانی در ایران غالباً از خانواده‌های پرجمعیت و کم‌درآمد هستند (Vameghi et al., 2014: 352). کودکان خیابانی در ایالات متحده به کودکانی اطلاق می‌شود که بی‌خانمانی را تجربه می‌کنند و ممکن است مشغول دست‌فروشی یا تکدی‌گری در خیابان باشند. از این کودکان اغلب به‌عنوان «بی‌خانمان^۱» یا

³ - National Law Center on Homelessness & Poverty. (2018). Homeless Youth. Retrieved from <https://nlchp.org/homeless-youth/>

⁴ - survival strategies

⁵ - Robertson.

¹ - homeless youth

² - the National Law Center on Homelessness & Poverty

۵ طرح‌ها و برنامه‌ها در زمینه کودکان کار

برای رفع نیازهای کودکان کار، مداخلات مختلفی از جمله افزایش دسترسی به مسکن ایمن و ارزان‌قیمت، بهبود دسترسی به آموزش و مراقبت‌های بهداشتی و افزایش خدمات حمایتی برای سلامت روان و سوءمصرف مواد پیشنهاد شده است. در ایران چندین طرح و برنامه حمایتی با هدف رسیدگی به مسائل کودکان کار خیابانی یا جوانان بی‌خانمان وجود دارد. سازمان بهزیستی را می‌توان یکی از مهم‌ترین متولیان در این عرصه دانست که خدماتی مانند سرپناه موقت، مراقبت‌های بهداشتی، آموزشی و حرفه‌ای را به جوانان آسیب‌پذیر از جمله کودکان خیابانی ارائه می‌دهد. این سازمان موظف است با همکاری و مشارکت شهرداری، انجمن‌های خیریه، تشکل‌های غیردولتی و نیروی انتظامی و با استفاده از مددکار اجتماعی، نسبت به شناسایی، جذب، پذیرش و توانمندسازی کودکان خیابانی در کلیه مراکز استان‌ها و در صورت صلاحدید کارگروه اجتماعی استان در شهرهای بالای دویست هزار نفر اقدام نماید.^۴

سازمان‌های مردم‌نهاد و بنیادهای خیریه مانند انجمن امام علی (ع)، خیریه محک، خیریه مهرآوران و بنیاد کهریزک از دیگر متولیان این حوزه‌اند که خدمات مختلفی از جمله غذا، سرپناه، آموزش و مشاوره و خدمات بهداشتی را به کودکان خیابانی و خانواده‌هایشان ارائه می‌کنند (زمانی و همکاران، ۲۰۱۹). با وجود این تلاش‌ها و اجرای پروژه‌های مختلفی که برای حذف کار کودکان اجرا شده است

قرار گرفتن در معرض خشونت و استثمار را مورد بحث قرار می‌دهد.

کودکان خیابانی در ایران با تعدادی چالش از جمله فقر، اختلال در عملکرد خانواده، سوء مصرف مواد و عدم دسترسی به آموزش و مراقبت‌های بهداشتی مواجه هستند. بر اساس گزارش دیده‌بان حقوق بشر، دولت ایران به اندازه کافی به موضوع کودکان خیابانی رسیدگی نکرده است و سیاست‌هایی که در جهت رسیدگی به این موضوع است تا حد زیادی بی‌اثر بوده است.^۱ این گزارش خاطرنشان می‌کند که بسیاری از کودکان خیابانی مورد آزار و بی‌توجهی قرار می‌گیرند و اغلب توسط پلیس دستگیر و بازداشت می‌شوند. علاوه بر این، کودکان خیابانی در ایران ممکن است در معرض استثمار، از جمله کار اجباری و فحشا باشند.^۲

موضوع کودکان خیابانی در ایران در سال‌های اخیر تا حدی مورد توجه قرار گرفته است و مقامات دولتی به لزوم بهبود سیاست‌ها و مداخلات اذعان دارند.^۳ با این حال، چالش‌های مهمی در رسیدگی به این موضوع وجود دارد، از جمله می‌توان به محدودیت منابع، عدم هماهنگی بین سازمان‌های دولتی و سازمان‌های غیردولتی، فقدان برنامه کارشناسی شده و برطرف نشدن متغیرهای اقتصادی کلان همچون بیکاری، تورم و فقر اشاره کرد که سبب شده است این اقدامات صرفاً کارکرد کوتاه‌مدتی داشته باشد. در ادامه برخی از طرح‌ها و برنامه‌های اجرا شده در زمینه کودکان کار در ایران و آمریکا را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

^۳ - United Nations Children's Fund (UNICEF). (2019). UNICEF Iran Annual Report 2019. <https://www.unicef.org/iran/media/191/file/UNICEF%20Iran%20Annual%20Report%202019.pdf>

^۴ - ماده ۲ آیین‌نامه ساماندهی کودکان خیابانی مصوب ۱۳۸۴.

^۱ - Human Rights Watch. (2019). Iran: Children as young as 8 years old working as laborers. Retrieved from

<https://www.hrw.org/news/2019/07/31/iran-children-young-8-years-old-working-laborers>

^۲ - Human Rights Watch. (2019). Iran: Protecting street children requires policy change. Retrieved from

<https://www.hrw.org/news/2019/06/11/iran-protecting-street-children-requires-policy-change>

برنامه‌های NN4Y شامل تلاش‌های حمایتی، آموزش و کمک‌های فنی و شورای مشورتی جوانان است. بر اساس گزارش NN4Y (۲۰۲۰)، تلاش‌های آن‌ها به افزایش بودجه و بهبود سیاست‌ها برای جوانان بی‌خانمان منجر شده است. علاوه بر این، برنامه کودکان و نوجوانان بی‌خانمان (HCYP^۴) که توسط وزارت آموزش ایالات متحده تأمین مالی می‌شود، حمایت آموزشی و خدماتی را به کودکان و جوانان بی‌خانمان ارائه می‌دهد. مطالعه‌ای (۲۰۱۸) نشان داده است که برنامه HCYP در بهبود نتایج تحصیلی برای جوانان بی‌خانمان موفق بوده است.

۶ بسترها و جهت‌گیری‌های حقوقی برنامه‌ها

مبانی حقوقی و جهت‌گیری‌های حقوقی برنامه‌های پاسخگویی به کار کودکان خیابانی در ایران و ایالات متحده آمریکا به دلیل تنوع در نظام‌های حقوقی، ارزش‌های فرهنگی و زمینه‌های سیاسی آن‌ها متفاوت است.

طبق چارچوب قانونی ایران، دولت قوانین و سیاست‌های متعددی را با هدف حفظ حقوق کودکان از جمله کودکانی که در خیابان زندگی می‌کنند، اجرا کرده است. قانون اساسی ایران حق بر آموزش و سلامت را به‌عنوان حقوق اساسی همه شهروندان از جمله کودکان به رسمیت شناخته است. علاوه بر این، قانون حمایت از حقوق کودکان، کودک‌آزاری، بهره‌کشی و بی‌توجهی را ممنوع کرده است. این قانون همچنین کار کودکان را جرم انگاری می‌کند و کارفرمایان را موظف می‌کند که شرایط کار مناسب را برای افراد زیر سن قانونی فراهم کنند. با وجود این حمایت‌های قانونی، کودکان خیابانی در ایران همچنان در معرض تبعیض، انگ و بی‌توجهی مقامات و جامعه هستند (سجادی و همکاران، ۲۰۱۴). تبعیض علیه کودکان خیابانی در ایران اساساً بر اساس وضعیت اجتماعی و اقتصادی آن‌ها و همچنین

هنوز چالش‌های مهمی برای رسیدگی به مسائل کودکان کار خیابانی و جوانان بی‌خانمان در ایران وجود دارد.

در مقابل در ایالات متحده چندین طرح و برنامه حمایتی در زمینه کار کودکان خیابانی یا جوانان بی‌خانمان وجود دارد. یکی از برنامه‌ها، برنامه توسعه خیابان^۱ (SOP) است که توسط اداره کودکان و خانواده‌ها^۲ (ACF) تأمین می‌شود و هدف آن برقراری ارتباط بین جوانان خیابانی با سرپناه، مراقبت‌های بهداشتی و سایر خدمات حمایتی است. این برنامه برای تعامل و ارائه‌ی خدمات به جوانان بی‌خانمان و فراری که در خیابان‌ها، پناهگاه‌ها یا سایر موقعیت‌های مسکن ناپایدار زندگی می‌کنند، طراحی شده و هدف آن ایجاد روابط اعتماد با جوانان، ارزیابی نیازهای آن‌ها و ارائه‌ی پشتیبانی فوری و ارجاع به خدمات مناسب است. این برنامه معمولاً شامل کارکنان آموزش‌دیده می‌شود که به‌طور فعال به دنبال جوانان بی‌خانمان و فراری در جامعه هستند، کارکنان خدمات‌رسانی ممکن است مایحتاج اولیه مانند غذا، پوشاک و لوازم بهداشتی و همچنین ارجاع به مراقبت‌های پزشکی، خدمات سلامت روان، درمان سوءمصرف مواد و منابع مسکن را فراهم کنند.

علاوه بر ارائه‌ی پشتیبانی فوری و ارجاع، این برنامه همچنین با هدف ایجاد روابط بلندمدت با جوانان طراحی شده است. طبق مطالعه بائر^۳ و همکاران (۲۰۱۸)، برنامه توسعه خیابان در ارتباط با جوانان خیابانی و ارتباط آن‌ها با خدمات موفق بوده است. آن‌ها نتیجه می‌گیرند که برنامه‌های اطلاع‌رسانی خیابانی یک مداخله مهم برای رسیدن و حمایت از جوانان بی‌خانمان و فراری است، اما تحقیقات بیشتری برای شناسایی مؤثرترین مدل‌ها و رویکردهای برنامه موردنیاز است. برنامه‌ی دیگر شبکه ملی جوانان (NN4Y) است که منابع و پشتیبانی را برای سازمان‌هایی که با جوانان بی‌خانمان و فراری کار می‌کنند فراهم می‌کند.

^۳ - Baer

^۴ - The Homeless Children and Youth Program

^۱ - The Street Outreach Program

^۲ - Administration for Children and Families

هدایت کند که چه‌بسا استثمرار کودکان در آنجا به‌مراتب بدتر از خیابان است؛ کارگاه‌هایی که هیچ‌گاه به رسمیت شناخته نشده‌اند و هیچ مسئولی خود را در قبال سلامتی جسم و روان کودکان شاغل در آن پاسخگو نمی‌داند.^۱

اصرار نهادهای متولی در ایران بر اجرای طرح‌های ساماندهی کودکان از سطح خیابان‌های شهر را اگر در کنار عدم پاسخگویی آن‌ها در قبال هزاران کودک شاغل در کارگاه‌های زیرزمینی و خانگی که از دید عموم پنهان هستند موردتوجه قرار دهیم به نتایجی خواهیم رسید که چندان خوشایند نیست. به کار بردن مکرر الفاظ جمع‌آوری، تفکیک، غربالگری، ساماندهی و... به خوبی می‌تواند ذهنیت متولیان این طرح‌ها که همانا ذهنیت پاک‌سازی و زیباسازی شهری است را به ما نشان دهد.^۲

نتایج برخی پژوهش‌ها (عرشی و همکاران، ۱۳۹۹: ۸۳۳؛ وامقی، ۱۳۸۴: ۱۵۵؛ خوشنما و همکاران، ۱۳۹۹: ۷۵) نشان می‌دهد که اجرای این سیاست‌های مقابله‌ای در ایران عملاً نتوانسته است تغییر معنادار و مؤثری در وضعیت اشتغال به تحصیل کودکان خیابانی و توانمندسازی خانواده‌های آن‌ها ایجاد کند؛ چراکه اثربخشی این سیاست‌ها مستلزم اتخاذ رویکرد رفاهی-حمایتی و پرداختن به مسائل زیربنایی پیش روی کودکان خیابانی، مانند فقر، اعتیاد و عدم دسترسی به آموزش است.

در مقابل این رویکردهای مقابله‌ای، برخی الگوهای رفاهی-حمایتی همچون الگوی حمایتی مورد استفاده در ایالات متحده به دنبال ارائه خدمات و منابع حمایتی به جمعیت‌های آسیب‌پذیر، از جمله کودکان خیابانی، برای ارتقای رفاه و حمایت از حقوق آن‌ها است (Meloy & Covington, 2019). این رویکرد بر نیاز به مداخلات مبتنی بر جامعه، مانند برنامه‌های توسعه و خدمات مشاوره، برای ارائه‌ی

تصورات منفی مبنی بر اینکه آن‌ها تهدیدی برای جامعه هستند یا درگیر فعالیت‌های غیراخلاقی هستند، شکل می‌گیرند (همان). این تبعیض می‌تواند منجر به محرومیت کودکان خیابانی از دسترسی به خدمات اولیه مانند مراقبت‌های بهداشتی و آموزشی و همچنین مواجهه با آزار کلامی و فیزیکی از سوی مقامات و مردم شود. کودکان خیابانی در ایران علاوه بر تبعیض، انگ زدن را نیز تجربه می‌کنند که می‌تواند فرصت‌ها و دسترسی آن‌ها به منابع را بیشتر محدود کند. کلیشه‌های منفی از کودکان خیابانی به‌عنوان مجرم یا معتاد به مواد مخدر به انگ اجتماعی کمک می‌کند که می‌تواند منجر به طرد شدن آن‌ها از اجتماع شده و دسترسی آن‌ها به خدمات اساسی و شبکه‌های حمایتی را محدودتر کند.

بی‌توجهی یکی دیگر از مشکلات عمده کودکان خیابانی در ایران است. اکثر کودکان خیابانی در ایران تحت سرپرستی و مراقبت هیچ بزرگ‌سالی نیستند و بسیاری از آن‌ها سابقه ترک خانواده را داشته و در خانواده خود بد رفتاری والدین را تجربه کرده‌اند. عدم حمایت و سوء رفتارهای والدین یا خانواده می‌تواند منجر به دسترسی ناکافی به غذا، سرپناه و مراقبت‌های بهداشتی و همچنین افزایش خطرات استثمار و سوءاستفاده شود.

با توجه به چالش‌های پیش گفته به نظر می‌رسد که در رسیدگی به پدیده کودکان کار و خیابانی باید دو دسته از اقدامات مدنظر قرار بگیرد، یکی اقدامات ضروری و مداخله‌ای و دیگری اقدامات میان‌مدت و بلندمدت. اجرای طرح‌های مقابله‌ای و ضربتی برای کنترل و ساماندهی کودکانی که در خیابان کار می‌کنند را می‌توان تا حدود زیادی متأثر از دغدغه‌ها و مطالبات عمومی دانست که می‌تواند صرفاً آن‌ها به طور موقت از کارکردن در خیابان دور کرده یا آن‌ها را به سمت اشتغال در کارگاه‌های پنهان و زیرزمینی

^۲ - همان.

^۱ - اسماعیل پور، علی‌اکبر. ساماندهی کودکان کار و خیابان، تکرار چرخه بی‌معیوب، روزنامه اعتماد، چهارشنبه ۱۳ اردیبهشت ۱۳۹۱، شماره ۲۳۸۴.

زندانی شود. در ایالات متحده، فروشندگان خیابانی، از جمله کودکان کار، بسته به هر ایالت و قوانین آن، ممکن است توسط مقامات مجری قانون مورد آزار و اذیت یا دستگیری قرار بگیرند. در حالی که برخی از ایالت‌ها مجوزها و طرح‌های نظارتی ایجاد کرده‌اند که فروش خیابانی را مجاز می‌کند، این قوانین همیشه به‌طور مداوم اجرا نمی‌شوند.

برای گسترش بیشتر تحلیل تطبیقی چارچوب‌های قانونی کار کودک در ایران و ایالات متحده، توجه به این نکته ضروری است که ضعف در آموزش و فرصت‌های اقتصادی در ایران به نرخ بالای کار کودکان در ایران کمک کرده است. بسیاری از این کودکان ساعت‌های طولانی در شرایط خطرناک کار می‌کنند و دستمزد کمی دریافت می‌کنند یا اصلاً دستمزد نمی‌گیرند. در مقابل، ایالات متحده دارای سیستم‌های آموزشی و اقتصادی توسعه‌یافته‌تری است که فرصت‌های بیشتری را برای حضور در مدرسه و دسترسی به اشکال امن‌تر اشتغال برای کودکان فراهم می‌کند.

علیرغم این تفاوت‌ها، هر دو کشور در برخورد مؤثر با کار کودکان با چالش‌هایی مواجه بوده‌اند. طرح ملی ایران برای حمایت از کودکان و برنامه ملی حذف کار کودکان به دلیل تمرکز بر اقدامات مقابله‌ای به جای پرداختن به علل اصلی کار کودکان و حمایت از کودکان کار مورد انتقاد قرار گرفته است. به‌طور مشابه، ایالات متحده به دلیل اجرای متناقض قوانین شهری مربوط به دست‌فروشی‌های خیابانی و فقدان حمایت‌های خاص از کودکان کار در برخی صنایع با انتقاد مواجه شده است. به‌طور کلی، یک رویکرد جامع و کودک محور برای پرداختن به موضوع کار کودکان در ایران و ایالات متحده مورد نیاز است. این رویکرد باید شامل دسترسی پذیر نمودن آموزش، مقابله با فقر، توانمندسازی خانواده کودکان کار و همچنین انجام حمایت‌های قانونی قوی‌تر از این کودکان باشد.

امروزه عدم توجه کافی به علل زمینه‌ای و متغیرهای سطح کلان برای بهبود وضعیت اقتصادی

حمایت از کودکان خیابانی و رسیدگی به علل زمینه‌ای وضعیت آن‌ها تأکید می‌کند (Ibid). تحقیقات نشان می‌دهد که الگوی مقابله‌ای مورد استفاده در ایران ممکن است در رسیدگی به علل ریشه‌ای مشکلات کودکان خیابانی مؤثر نباشد و در واقع به انگ و حاشیه‌نشینی بیشتر کمک کند (سجادی و همکاران، ۲۰۱۴). در مقابل، الگوی رفاهی و محافظتی مورد استفاده در ایالات متحده با نتایج مثبتی مانند افزایش دسترسی به آموزش و مراقبت‌های بهداشتی و همچنین کاهش مشارکت در فعالیت‌های مجرمانه همراه بوده است (Ibid).

جهت‌گیری قانونی در ایالات متحده بیشتر بر حقوق و آزادی‌های فردی متمرکز است تا رفاه اجتماعی جمعی. این گاهی اوقات می‌تواند چالش‌هایی را در ارائه‌ی حمایت همه‌جانبه از کودکان خیابانی ایجاد کند، زیرا خدمات ممکن است پراکنده و به‌طور نابرابر در سراسر حوزه‌های قضایی مختلف توزیع شود.

۷ نتیجه‌گیری

چارچوب‌های قانونی کار کودک در ایران و آمریکا کاملاً متفاوت است. در حالی که هر دو کشور کنوانسیون‌های بین‌المللی حمایت از حقوق کودکان را تصویب کرده‌اند، اجرای این کنوانسیون‌ها به‌طور قابل‌توجهی متفاوت است. رویکرد نظام حقوقی ایران به کار کودک اساساً تقابلی بوده و تا حدود بسیاری متأثر از مطالبات عمومی شهروندان و سازمان‌های مردم‌نهاد است و توجه چندانی به علل اساسی کار کودکان یا حمایت از حقوق کودکان کار نشده است. در مقابل، برنامه کنترل کار کودکان در ایالات متحده بر حمایت از حقوق کودکان کار و پرداختن به علل اساسی کار کودکان تأکید دارد.

از نظر برخورد با کودکان کار بر اساس قوانین شهری، هر دو کشور با چالش‌های قابل‌توجهی روبرو هستند. در ایران، قوانین شهری برای محدود کردن فعالیت دست‌فروشان خیابانی، از جمله کودکان کار، استفاده شده است و می‌تواند منجر به بازداشت و

کودکان خیابانی است. جمع آوری و ساماندهی دارای نگاهی ساده انگارانه به بحث کودکان خیابانی است. در این نگاه، کودکان فارغ از زمینه های اجتماعی و اقتصادی و نقشی که به عنوان نان آوران کوچک خانواده دارند، از خیابانها جمع شده و در فرآیندی ناگزیر مجدداً به خیابانها باز می گردند. این درحالی است که حل مشکل کودکان خیابانی در ایران نیازمند عزم جدی و تلاش پیگیر سیستمهای دولتی با مشارکت جامعه مدنی در کاهش و کنترل عوامل زمینه‌ای مؤثر بر بازتولید کودکان خیابانی و اقدامات برنامه ریزی شده برای توانمندسازی کودکان و خانواده های آنها به جای خروج شتاب زده کودکان از خیابان است.

کودکان کار و خانواده‌های آنها سبب شده است تا فعالیت‌های ساماندهی در ایران عمدتاً در سطح حرکت کرده و قسمت اصلی انرژی و منابع مالی و انسانی خود را مصروف اقداماتی ضربتی و نمادین (و نه بنیادین) شامل خارج نمودن سریع و شتابزده کودکان از خیابان، نگهداری موقت در مراکز دولتی و بازگرداندن به شهرهای خود نماید. رفع مشکل کودکان خیابانی میسر نخواهد شد مگر با عزم جدی برای کاستن از مشکلات یاد شده و اتخاذ سیاست‌های مناسب خارجی و داخلی برای تحقق آن.

طرح‌های جمع آوری و ساماندهی کودکان خیابانی رویکرد اصلی دولتی در مواجهه با مسئله

منابع

- Arshi, M., Sabzi Khoshnami, M., Mohammadi, E., Takaffoli, M., & Imani, F. (2020). Evaluating Effectiveness of Street Children Managing Plan of Iran. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 9(4). [In Persian]
- Baer, J., Greeson, J., Osterling, K. L., & Dawson, N. (2018). Street outreach programs for homeless and runaway youth: A review of the literature. *Children and Youth Services Review*, 93, 170-181.
- Del Lavoro, O. I., & Unicef. (2021). *Child Labour: Global Estimates 2020, Trends and the Road Forward*.
- Hernandez, D. J. (2011). Double jeopardy: How third-grade reading skills and poverty influence high school graduation. *The Annie E. Casey Foundation*.
- Horowitz, R. (2009). Advocating for the well-being of children: A case study of the National Child Labor Committee. *Journal of Historical Sociology*, 22(4),
- Human Rights Watch. (2015). *Fingers to the bone: United States failure to protect child farmworkers*.
- Human Rights Watch. (2019). *Iran: Children as young as 8 years old working as laborers*. Retrieved from <https://www.hrw.org/news/2019/07/31/iran-children-young-8-years-old-working-laborers>
- International Federation for Human Rights (FIDH) and League for the Defence of Human Rights in Iran (LDDHI). (2017). "These Streets Are Not For Walking": Iran's Systematic Violation of the Rights of Street Children. Retrieved from <https://www.fidh.org/IMG/pdf/ir040217eng.pdf>
- International Labor Organization (ILO). (2019). *Global estimates of child labor: Results and trends, 2012-2016*. Retrieved from https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_575499/lang--en/index.htm
- International Labour Organization. (2015). *Child labour in the United States*. Retrieved from https://www.ilo.org/ipecc/Informationresources/WCMS_IPEC_PUB_26790/lang--en/index.htm
- International Labour Organization. (2017). *World report on child labour 2017: Children in hazardous work*. Geneva: International Labour Office.
- International Labour Organization. (2018). *Child labour in Iran*. Retrieved from https://www.ilo.org/ipecc/Informationresources/WCMS_IPEC_PUB_31070/lang--en/index.htm
- International Labour Organization. (2019). *Global Estimates of Child Labour: Results and Trends, 2012-2016*. Retrieved from <https://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm>
- Invernizzi A, Williams J, editors. In: *The Human Rights of Children: From Violations to Implementation*. 1st ed. London, UK: Ashgate Publishing

- Ltd; 2013. Understanding a human rights based approach.
- Miller, Mary E. (2010). Child Labor and Protecting Young Workers Around the World: An Introduction to This Issue. *International Journal of Occupational and Environmental Health*, 16(2), 103-112.
doi:10.1179/107735210799160435
- Mehta, S., & Aratani, Y. (2015). America's youngest outcasts: A report card on child homelessness. National Center on Family Homelessness.
- Meloy, M. L., & Covington, S. (2019). Runaway and homeless youth: Demographics, programs, and emerging issues. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 32(1), 17-26. doi: 10.1111/jcap.12236
- National Child Labor Committee. (2021). About us. Retrieved from <https://www.nationalchildlabor.org/about-us/>
- National Farm Worker Ministry. (2018). Farmworker children: The facts.
- National Law Center on Homelessness and Poverty. (2014). No Safe Place: The Criminalization of Homelessness in U.S. Cities. Retrieved from https://nlchp.org/wp-content/uploads/2019/05/No_Safe_Place.pdf
- National Law Center on Homelessness & Poverty. (2018). Homeless Youth. Retrieved from <https://nlchp.org/homeless-youth/>
- National Network for Youth. (2020). About NN4Y. Retrieved from <https://www.nn4youth.org/about/>
- Pirkhandan, P., Parvin, S., & Siahpour, F. (2021). Typology of Child labour and work-related injuries to working children in Tehran. *Journal of Social Work Research*, 8(28). [In Persian]
- Radfar, A., Asgharzadeh, S. a. A., Quesada, F., & Filip, I. (2018). Challenges and perspectives of child labor. *Industrial Psychiatry Journal*, 27(1).
- Robertson, M. J., Toro, P. A., & Cauce, A. M. (2015). Homeless Youth: Research, Intervention, and Policy. In *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (2nd ed.). Elsevier. doi: 10.1016/B978-0-08-097086-8.63005-7
- Sabzi khoshnami, M., Mohammadi, E., Arshi, M., Takaffoli, M., & Noruzi, S. (2019). Understanding Effects of the Plan for Organizing Stree Children by Considering its Challenges. *Journal of Social Work Research*, 6(21). [In Persian]
- Sajjadi, H., Mahmoudi-Gharaei, J., & Hajebi, A. (2014). Street children in Tehran, Iran: A systematic review of the literature. *Children and Youth Services Review*, 42. [In Persian]
- Salazar Parreñas, R. (2005). *Children of Global Migration: Transnational Families and Gendered Woes*. Stanford University Press.
- Salihu, H. A. (2019). The Growing Phenomenon of Street Children in Tehran. *UKH Journal of Social Sciences*, 3(1).
- U.S. Department of Labor. (2021). Youth rules! Retrieved from <https://www.youthrules.gov/>

- UNICEF USA. (2019). Child labor in America. Human Rights Watch. (2010). Fields of Peril: Child Labor in US Agriculture. Retrieved from <https://www.hrw.org/report/2010/05/04/fields-peril/child-labor-us-agriculture>
- Vameghi, M., Sajjadi, H., Rafiey, H., & Rashidian, A. (2012). The Socioeconomic Status of Street Children in Iran: A Systematic Review on Studies over a Recent Decade. *Children & Society*, 28(5). (In Persian)
- vameghi M. (2006). Street Children in Iran and Governmental Approaches. *refahj*. 5(19). [In Persian]
- Zamani, E., Saeedi, M., & Raei, M. (2019). Children and Youth Living in Poverty and Social Exclusion: Strategies to Promote Social Inclusion in Iran. In R. S. Weiss & S. H. Zarate (Eds.), *Handbook of Social Inclusion* (pp. 1-24). Springer. [In Persian]